

”Jag har ropat så högt jag
förmått, jag har upphävt såväl
stridsrop som bönerop.”

- Om Lucie Lagerbielke

Av: Marina Stenblock

Handledare: Anna Bohlin

Innehållsförteckning

1. Inledning	s. 1
2. Lucie Lagerbielke	s. 2
3. Syfte, metod och teori	s. 4
4. Tidigare forskning	s. 6
5. Strömningar i tiden	s. 6
5.1 Religion	s. 7
5.2 Kärlekstanken	s.8
5.3 Mystik	s. 10
5.4 Gnosis	s.12
6. Handling	s. 14
6.1 Daniel	s.14
6.2 En sällsam upplevelse	s.14
7. Analys	s. 15.
7.1 Transcendental upplevelser	s. 15
7.2 Mörker och ljus	s. 18
7.3 Kärleken och enhetstanken	s. 22
7.4 Könroller	s. 25
8. Göra sin röst hörd- en sammanfattning	s.28
9. Källförteckning	s.32

1. Inledning

Det var en novemberdag 2007 och jag stod framför en målning med titeln ”Atlantis”. Den var ganska murrig men det var något hos den som inte lämnade mig ifred. Jag tog reda på vem konstnären var – Lucie Lagerbielke och åkte hemåt. Den där tavlan dykte upp för mitt inre flera gånger och till slut var jag tvungen att kolla upp vem denna person var som hade målat den. Jag letade febrilt på nätet och fann endast några målningar av denne konstnär men istället växte en kvinnlig författare fram.

Vem är hon då? Denna kvinna som jag aldrig hört talas om tidigare, som hade ställts ut på Liljevalchs postumt. 18 böcker har hon skrivit men det finns i stort sett inget att läsa om henne. Min nyfikenhet drev mig in i hennes texter och in i ett intresse för hur samhället såg ut då för hundra år sedan. Ur hennes böcker växte det fram en kvinna med tydliga ståndpunkter och en stark vilja med sitt skrivande.

Icke skriver jag för äran, och icke heller skriver jag för pengar. Endast och allenast därför att jag m å s t e försöka väcka sovande själar, skriver jag. Icke heller skriver jag därför att jag tilltror mig själv någon eminent förmåga, utan endast därför att Anden driver mig. Av mig själv förmår jag intet, och min natur – min naturliga människa – är betydligt mera skygg än djärv. Min andliga människa däremot är gripen av det mod, som övergår all djärvhets begrepp. Och min tänkande människa är så förbunden med den andliga delen av mitt jag, att de äro vordna till ett. Och därav följer att jag kan säga: Allt vad jag har skrivit – även de skönlitterära verken – har jag skrivit, emedan mina arbeten äro uttryck för min tro och min övertygelse – grundade på erfarenhet och upplevelse – kan jag både leva och dö. Min själ lallar ingen vaggsång. Den blåser en revelj [...]. Detta gör jag, emedan jag anser att endast en andlig tankerevolution kan förvandla människosläktets fysiologi och rädda detsamma från undergång.¹

Lite omtumlad men nyfiken ville jag gärna förstå vad hon menade. Genom att läsa hennes böcker blommar intresset för att förstå litteratur upp igen och nu är det inte bara Lucie Lagerbielke som jag vill veta mer om utan plötsligt känns det självklart att det är dags att slutföra den B-kurs i litteraturvetenskap jag påbörjade 2003. Och nu sitter jag här på C-nivå och fördjupar mig i Lucie Lagerbielkes gåtfulla liv och hennes budskap till världen.

¹ Lucie Lagerbielke, *Vem vågar?* Stockholm (1917), s. 10-f.

2. Lucie Lagerbielke

Lucie är född 1865, dotter till Lars Olsson Smith och Marie Louise Collin. Föräldrarna kom från enkla förhållanden i Blekinge men blev förmögna genom faderns arbete med alkoholhaltiga drycker – han kallades ”brännvinskungen”. Lucie och hennes syskon växte upp som överklass, med utbildning i hemmet med guvernant och senare i pensioner i Schweiz, Frankrike och Italien. Fadern var väl medveten om utbildningens betydelse och hade på egen hand studerat flera språk. Detta var något Lucie tog efter då hon på egen hand utbildade sig flitigt och engagerat under hela sitt liv.

Hennes syster Mary, senare gift Karadja, skrev också skrifter och dramatik, främst om spiritistiska ämnen och var ett välkänt medium i Europa.

Lucie är vid tiden för sitt giftermål, 1884, en av Europas rikaste kvinnor. Detta gjorde att hon kom ifråga som hustru till friherren Henrik Lagerbielke. Hon blev aldrig accepterad av hans familj, vilket kanske inte var så konstigt med tanke på att Lucie tog starkt avstånd från kyrkan, förespråkade socialismen och kritiserade adeln. Familjen reste mycket då Henrik var kapten i flottan. Lucie fick två döttrar. Hon blev änka 1906 och det var också då hon började skriva mer intensivt. Efter makens död tog hon helt avstånd från familjen Lagerbielke.

Inom adeln var det på denna tid konstigt och olämpligt att en kvinna arbetade och publicerade sig. Lucie arbetade mycket och intensivt och hade ett arbetsrum med stort skrivbord, välfyllda bokhyllor och mängder av tidningar och tidskrifter från hela världen. Som änka levde hon ganska tillbakadragen och betraktades som en särling.²

Sin första skrift, *Livet och döden* (1903), gav hon ut under pseudonym Pax³. Denna skrift delades ut gratis. I början av sitt författarskap använde hon sig av pseudonym, vilket var vanligt bland kvinnor på den här tiden. Från och med 1912 blev Vitus⁴ hennes officiella signatur. Sex av hennes 18 böcker kom ut på bokförlag medan hon själv stod för den resterande tryckningen och distribuerade dem genom Sandbergs bokhandel i Stockholm.

² Ulrika Nilsson, *Från seans till revolution. Lucie Lagerbielke och danandet av framtidens folk (1903-1925)*, Uppsala, (1994).

³ Pax (lat.) betyder fred.

⁴ Vitus (lat.) – någon som är levande och vital, maskulin form.

Det finns inga exakta uppgifter om hur stor upplaga hennes böcker kom ut i, men romanen *Kärlekens seger* (1911) lär ha kommit ut i tre upplagor. *Mysteria* (1915) och *Barnen och religionen* (1915) i omkring 100 000 ex. Vissa böcker ska också ha översatts till danska och tyska.⁵

Hennes böcker och skrifter fick skiftande mottagande. Till en början var hon populär även hos pressen. I en recension i Stockholms-tidningen kan man läsa: ”Den är en väl skriven bok, en lättläst bok – det är ju så man vill att böckerna skola vara – en bok skriven af en kunskapsrik och intelligent man – troligen nervläkare – för en intelligent publik.”⁶

I en artikel i dansk tidning kan man läsa att under de senaste åren har en svensk författarinna fått ökad uppmärksamhet – baronessan Lucie Lagerbielke. Artikelförfattaren nämner att hon är utan tvivel en av vår tids märkligaste kvinnor. Hennes skrifter är egendomliga och språket påminner om profeters språk i Gamla Testamentet. Hon är djupt religiös och Kristus är hennes liv. Hon har mött stort motstånd från ortodoxa kyrkan men det är två professorer i teologi från Uppsala universitet som respekterar henne och hennes förmåga att uttrycka sin sanning. Nu önskar författaren till artikeln att hennes skrifter också ska frigöra den danska kyrkan som har kört fast och att det behövs en frisk fläkt från mystikens öppna hav. Det nämns att tidningen kommer att ha en artikelserie om hennes skrifter och visa exempel på alla hennes mystiska erfarenheter.⁷

Om det är på grund av att hon är en kvinna som skriver eller om det har att göra med hennes hårda kritik mot kyrkan är svårt att svara på, men det går att läsa i hennes egna texter att pressen förändrar sitt sätt att se på henne som författare. ” [V] ågar jag att öppet fråga mina vedersakare i pressen: Varför förföljen I mig? Är det därför att jag kämpar för sanning och rätt som I stenen mig?”⁸

Hon tycker själv att pressens motstånd har gjort hennes arbete lidande. ”[P] å grund av det motstånd mitt arbete i pressen rönt, har jag kunnat nå så få i jämförelse med vad som eljes

⁵ Nilsson, *Från seans till revolution*.

⁶ Lagerbielke, *Daniel – ett lufsöde*, Stockholm, (1913), eftertext.

⁷ *Köbenhavn*, ”Lucie Lagerbielke”, H-g.J., 15/3 1917.

⁸ Lucie Lagerbielke, *Skandal*, Stockholm, (1918), s.43.

skulle ha varit fallet.”⁹ Trots detta är det uppenbarligen många som läser henne då hennes popularitet har blivit besvärlig för henne. Så till den grad att tusentals människor vänder sig till henne med diverse angelägenheter de vill ha hjälp med att lösa. Hon får också tusentals brev som behöver besvaras men Lagerbielkes önskan är att hennes skrifter ska ge läsaren impulser som leder till självhjälp. I brev till väninnan Anna Lenah Elgström beskriver hon: ”kan inte längre gå ifred på gatorna, utan folk rusar efter mig högt sägande: ’Det är Vitus!’ och så växer svansen tills jag fått fatt på en auto att rädda mig i”.¹⁰ Det framgår inte om hon är jagad för det hon skriver eller om det är fans som vill få fatt på henne men det är i alla fall tydligt att hon är välkänd i Stockholm.

3. Syfte, metod och teori

När jag blev bekant med Lagerbielkes skönlitterära texter och såg tydliga tecken till ett offrande och tjänande för någon annan eller något annat större kände jag igen det. Redan när jag skrev min B-uppsats om Elin Wägner förra terminen undrade jag över det lite religiösa, övernaturliga sättet att skriva romaner på som flera kvinnor använde sig av, tex Elin Wägner i sina 20-talsromaner.¹¹ I detta sätt att skriva finns en beskrivning av kvinnan som offer och mål för sviken kärlek färgat av kristen självutplånande mystik, vilket kritiserar ur ett feministiskt perspektiv.¹² Varken hos Elin Wägner eller hos Lucie Lagerbielke tycker jag att det verkar rimligt att de som produktiva skribenter med vassa pennor passar in i mönstret av offer. Jag vill förstå vad det är de försöker förmedla för större sammanhang i sina romaner.¹³

Hur är det då med Lagerbielke, som var en samhällsreformator med kraft och som arbetade ihärdigt för att nå ut. Vad är det hon försöker förklara? I den här uppsatsen lägger jag fokus på hennes andlighetsbegrepp. En del av hennes texter vilka jag inte tagit med handlar om barnens uppfostran. Här har hon säkerligen inspirerats av Ellen Key. Antagligen har hon gjort det i

⁹ Lagerbielke, *Skandal*, s. 42.

¹⁰ Nilsson, *Från seans till revolution*, s. 6.

¹¹ Birgitta Wistrand, *Elin Wägner i 1920-talet – rörelseintellektuell och internationalist*, Uppsala, (2006).

¹² Kristina Fjelkestam, *Ungkarlsflickor, kamrathustrur och manhaftiga lesbianer*, Symposion, Stockholm/Stehag, (2002).

¹³ I min uppsats om Elin Wägners roman *Silverforsen* såg jag tydliga influenser av Gandhis anti-våldsarbete, med ett högre syfte som gagnade hela mänskligheten, som mål.

hela sitt arbete, då Key var en stor inspirationskälla i tiden. Det som skiljer dem tydligt åt var att Key inte trodde på reinkarnation vilket Lagerbielke gjorde.¹⁴

Utifrån Lagerbielkes texter kommer jag att ringa in den tid och det samhälle hon levde i för att placera henne i sin kontext samt förklara hennes andliga budskap. Mitt syfte är att analysera två romaner: *Daniel - ett livsöde* samt *En sällsam upplevelse* och undersöka hur hon använde romanformen för att argumentera för sitt budskap.

En sällsam upplevelse har ett ovanligt ursprung enligt författaren själv. Hon stod nämligen i andlig kontakt med Edgar Allan Poe, som under tretton dagar dikterade romanen för henne. Hon säger också själv att denna kusliga historia skiljer sig mycket från allt annat hon skrivit.¹⁵

Det kan tyckas märkligt att välja denna roman om den nu skiljer sig, men min nyfikenhet var för stor för att bortse från romanen. Den är skriven samma år som *Daniel* vilket också gör det intressant att ställa dem mot varandra.

Lagerbielkes skönlitterära böcker innehåller religiösa influenser, andra högre världar och stark moralistisk ton. För att få hjälp att förstå den här stilen i litteraturen har jag använt mig av Rita Felski. Hon har med begreppet *popular sublime* i sin bok *The Gender of Modernity* försökt att ringa in och beskriva det översinnliga, upphöjda och obeskrivliga som var en central kraft i den moderna masskulturen. När man diskuterar romantiska och eskapistiska tendenser i modern populär litteratur brukar ordet ”kitsch” få stå för billig, snabbt producerad konstverk av olika slag. Felski finner denna term så laddad att hon har valt att utveckla begreppet och kallar det – *the popular sublime*.¹⁶

Författare och konstnärer försökte att beskriva något som var utanför den synliga verkligheten. Det var främst kvinnor som kopplades till detta sätt att skriva på. Ofta var det frågan om en författare som var väl omtyckt av läsarna men inte fick så bra kritik av recensenter. Texten innehöll ofta mycket känslor och en stark längtan efter ett ideal eller en utopi. Trots att det var ett romantiskt rop, vill Felski förklara det som en längtan till det

¹⁴ Inga Sanner, *Den segrande Eros*, Nora, (2003).

¹⁵ Nilsson, *Från seans till revolution*.

¹⁶ Rita Felski, *The Gender of Modernity*, Harvard University, (1995).

obeskrivliga, hellre än en konservativ bakåtsträvan till en tidigare epok, vilket är ett sätt att se det här som ett modernt sätt att skriva.

Några av de mest utmärkande dragen för *popular sublime* är melodramatiska inslag såsom; en utpräglad känslsamhet, moralisk polarisering extrema sinnestillstånd, situationer och händelser; godhet som hotas men till slut får sin belöning.

Den romantiska kärlekens kraft är också central. Det kan finnas flera konflikter och handlingar i boken men de kan inte mätas med den kraft kärleken har, allt annat är underordnat. Det var också vanligtvis drömvärldar och andra dimensioner som gick hand i hand med intresset för de ockulta läroarna som var vanliga under den här tidsperioden.

Felski menar att analyser av det moderna samhället kan finna flera uttryck för moderna, feministiska, gränsöverskridande tankar genom att ta hänsyn till *the popular sublime*. Det ansågs som ett kvinnligt sätt att skriva och det Felski gör är att hon läser om moderna texter med nya frågor till texten. En av de frågor hon ställde sig var: Hur är det om kvinnliga fenomen i denna, ofta sedd som andra sortens, litteratur fick en central roll i analysen av modernismens kultur - vad händer då?¹⁷

Jag kommer i analysen diskutera romanerna med hjälp av Felski och hennes begrepp *popular sublime* för att förstå hur Lagerbielke använder sina romaner för att föra ut sitt budskap.

4. Tidigare forskning

Lucie Lagerbielke ingick i ett nätverk med andra kvinnliga författare under den här tidsperioden. Hon var väninna både med Anna Maria Roos och Anna Lenah Elgström men ändå finns det knapp information om Lagerbielke. Det som jag hittat som finns skrivet om Lagerbielke är en D-uppsats i idéhistoria av Ulrika Nilsson, *Från Seans till revolution* (1994) där författaren koncentrerar sig på hennes utopiska filosofi och använder främst de icke-skönlitterära texterna. Hon nämns också i texter om Anna Maria Roos.¹⁸ Resten av fakta har jag hämtat från hennes egna böcker och skrifter publicerade mellan 1903 - 1925.

5. Strömningar i tiden

¹⁷ Felski, *The Gender of Modernity*.

¹⁸ Ingegerd Lindström, *Anna-Maria Roos – inte bara Sörgården: Ett reportage bland böcker och brev*, Stockholm (1989) samt Boel Englund och Lena Kåreland, *Rätten till ordet*, Stockholm (2008).

Det moderna samhällets framväxt under 1800-talet präglades av stora förändringar. Inga Sanner har i sin avhandling jämfört flera grupper¹⁹ som verkade under den här tiden och funnit att det finns flera samband mellan dem. Hennes utgångspunkt är ett citat från Paulus i bibeln: ”Om nu en lem lider, så lida alla de andra lemmarna med den; om åter en lem äras, så glädja sig alla de andra lemmarna med den.”²⁰ Det här citatet dök upp i de mest skiftande sammanhang i texter skrivna under den här tiden och andemeningen i citatet antyder en organisk syn på mänskligheten. Mänskligheten uppfattas som en andlig enhet och delarna förhåller sig till varandra. Att hitta balansen mellan den individuella frigörelsen och ett behov av social gemenskap var en fråga som de olika grupperna arbetade med.

En av Lagerbielkes tydliga intertexter var också bibeln. Liksom Paulus diskuterar att kroppens lemmar påverkar varandra är en av Lagerbielkes övertygelser att vi alla människor hör ihop i en enhet. Det är genom osjälvisk kärlek vi drivs framåt och på så sätt också driver samhället framåt. Enhetstänkande går ut på att de som väckt sitt inre ljus och därmed älskar tar hand om och väcker ljuset i de människor som ännu inte älskar. Att väcka sitt ljus gör man genom att arbeta med sig själv och söka sig inåt, då höjer människan sitt medvetandetillstånd och i och med det höjs också det allmänna tillståndet i världen. Utifrån ett sådant perspektiv har människan ansvar både för sig själv och andra.

Alla grupper som Sanner benämner moraliska utopier har kanske inte en sådan tydlig tanke om enhet men det som höll dem samman var att de hade en utopi, en dröm om ett annat tillstånd med en stark gemenskap med andra människor: drömmen om ett samhälle där människor knyts samman av känslomässiga band och inte av yttre tvång eller lagar. Där varje människa är fri och självständig men också ansvarig för sin egen utveckling. De trodde på den goda människan, kärlek och altruism. De var övertygade om att människan kan utveckla det goda i sig. Dessa grupper värnade om en religiös frihet.

5.1 Religion

Lagerbielke var mån om sin religiösa frihet och riktar stark kritik mot kyrkan i flera av sina texter. Hon menar att kyrkan i och med sin tolkning av bibeln som var rådande inom kyrkan, står för ett stillastående av fri vilja, i motsats till att utvecklas och känna sig själv. Detta kan,

¹⁹ Utopister, anarkister, fritänkare, teosofer, spiritister. (Sanner, 1995)

²⁰ Inga Sanner, *Att älska sin nästa såsom sig själv*, Stockholm, (1995), s. 9.

enligt henne, vara en anledning till att många är missnöjda med att inte lära något av kristendomen och därför vänder sig bort från kyrkan och kristendomen för att på andra sätt släcka törsten efter sanning, frihet och frid.²¹

Ett viktigt incitament till den religiösa liberalismen i Sverige var Viktor Rydbergs bok *Bibelns lära om Kristus* som kom 1862. Lagerbielke refererar till boken i sina skrifter som något hon instämmer med. Boken riktar kritik mot den kristna tron, underverken, arvssynden, helvetet och treenigheten.²² Lagerbielke är inte kritisk till det bibliska budskapet i sig. Hon använder som sagt mycket bibelcitater både i sina debattskrifter och romaner och i hennes texter växer det fram ett kärleksbudskap från Jesus och bibeln, som enligt hennes sätt att se på det är det sanna budskapet helt utan den censurering och förvrängningar som hon tycker att kyrkan står för.

5.2 Kärlekstanken

Idéer i tiden som angriper de religiösa dogmerna lyfter, liksom Lagerbielke, fram den kristna kärlekstanken. De vill verka för ett jordiskt kärleksrike för alla människor här på jorden. Många var influerade av Swedenborg, säkert också Lagerbielke. Hans syn är att kärlek är strävan efter förbindelse genom ett kontinuerligt vidgande av själens innersta i förhållande till den älskade. Kärleken är en process där mannen kan lära av kvinnan, då hon har en intuitiv kunskap om världen i stort och om mannens verkliga behov. Den viktigaste platsen för kärleken är på det andliga planet efter döden. Först då blir människan det hon är tänkt att vara och den sanna kärleken kan förverkligas.²³ Lagerbielke fokuserar på kvinnans mystik och att hon har en psykisk läggning som gör henne förutbestämd att ge mannen insikt i det mänskliga själslivet. Hon menar att kvinnans själskrafter är mer utvecklade än mannens och detta syns tydligt i hennes förmåga till intuition, klardrömmar, klarseende etc. Det finns en stor längtan hos henne efter den rena, himmelska kärleken som inte går att nå på jorden, vilket kommer att synas i analysen. Det är en strävan efter att bli fullkomlig så att man får lov att möta kärleken i högre dimensioner.²⁴

²¹ Lagerbielke, *Strid och Frid*, Stockholm, (1904), s.61.

²² Sanner, *Att älska sin nästa såsom sig själv*.

²³ Sanner, *Den segrande Eros*.

²⁴ Nilsson, *Från seans till revolution*.

Lagerbielke var inte omedveten om könsproblematiken här på jorden, i den här dimensionen, men sökte att se framåt: ”Nu är människans era inne. Och vi se icke längre efter man och kvinna, vi fråga platt intet längre efter träl eller fri. Alla äro vi friborna människor”.²⁵ Hon menar med detta att mannen och kvinnan kompletterar varandra men i en framtid kommer alla människor ha utvecklat sin manliga och kvinnliga sida och är hela i sig själv, en slags androgyn eller helhetsmänniska. Hon kallar sig 1911 för: ”en ande-själisk hermafrodit, som inte behöver något ”fyllnadsväsende” vid sin sida.”²⁶

Förhållandet mellan könen skildras främst i privata brev och romaner. Där förstår man att världen inte är så långt kommen inom könsfrågan ännu. Hon skriver i brev till Anna Lenah Elgström ”att om hon prövade ringen och bojan”²⁷ skulle det hämma henne i sitt författarskap och inre utveckling. Äktenskapet, såsom det ser ut då, är inte för de frigjorda eller vidsynta enligt Lagerbielke.

Lagerbielke anser att kvinnan har skuld i att det råder kamp mellan könen. Då kvinnan inte förstått att hon ska hjälpa mannen i andligt måtto. Mannen har skuld men kvinnans skuld är desto större eftersom hon ”döljer sin själ” och antingen är en ”själlös docka” eller en ”skrånande rösträttsragata”. Hon kritiserar också kvinnan för att vara dålig mor – hon till och med blygs över att vara kvinna. Hon menar att om kvinnan sviker sin ursprungliga uppgift kommer hela släktet att gå under. Så som hon ser det är det kvinnans kall att fostra mänskligheten fram till det högsta idealet, att utveckla det gudomliga i varje individ.²⁸ Elin Wägner uttrycker liknande tankar i sina skrifter. Hon är där besviken på kvinnan och vill att kvinnor ska se sitt ansvar och ta sitt ansvar för freden och utveckling av samhället.²⁹ De båda menar att kvinnan är en föregångare som leder mannen och ska se sin styrka i det ansvaret och inte bli passiva och tro att de inte har något ansvar.

Att Lagerbielke skällde på de moderna kvinnorna och rösträttsrörelsen antar jag bottnade i att hon liksom många tänkare i den här tiden ville undvika kamp och strid. Istället ville man

²⁵ Ibid, s. 46.

²⁶ Ibid, s. 46.

²⁷ Ibid, s.48.

²⁸ Lucie Lagerbielke, *Livets hemlighet*, Stockholm, (1916).

²⁹ Wistrand, *Elin Wägner i 1920-talet – rörelseintellektuell och internationalist*.

samarbete, betonar samverkan mellan människor och är därför emot allt som söndrar människor från varandra. De tar avstånd från kamp och konflikt och gick till angrepp mot en anda i tiden, som enligt dem, bestod av egosim och materialism.³⁰

5.3 Mystik

Under den här tidsperioden var det många personer som flyttade in till städerna och de naturliga gemenskaperna splittrades upp och kyrkan blev inte lika självklar som den många gånger varit på landsbygden. Människor hade ett behov de ville fylla med något att tro på. Många sökte sig till mystiken och främst teosofin och spiritismen. Lagerbielke ställer sig helt förstående till att människor vill söka svaret på människans inneboende utvecklingsmöjligheter och att personerna ifråga börjar forska efter sanning, men hennes synpunkt var att det väsentliga är att söka sin *egen* sanning. Mycket av hennes egna tankar och erfarenheter har stor gemenskap med båda dessa rörelser, men som sagt ansåg hon att det vara bara svaga människor som behövde ett sällskap för att utforska sig själv. Hon värderade mycket arbetet i ensamhet.³¹

Teosofin och spiritismen hade en storhetstid i slutet av 1800-talet. De båda rörelserna hade stora likheter men det fanns också det som skiljde dem åt, särskilt det faktum att spiritisterna kommunicerade med döda andar, vilket tex grundaren av teosofin, Helena P Blavatsky tog avstånd ifrån. Lagerbielke tog också starkt avstånd från spiritismen på grund av detta, då hon inte förstod varför man ska materialisera de döda, samt att det finns både goda och onda andar så det behövs en försiktighet.

Genom sina séancer underlätta spiritisterna den onda andemaktens inträngande i sinnevärlden. De förskaffa de onda andarne ett märkligt inflytande öfver människornas lif. Sålunda uppbygga spiritisterna ett verkligt Fäste åt ”mörkrets furste.”³²

Hon tycker att spiritismen bidrar till en sämre situation för fenomen som somnambulism och trancetillstånd vilka borde vara viktigt att studera inom den psykiska forskningen. Personer

³⁰ Sanner, *Att älska sin nästa såsom sig själv*.

³¹ Nilsson, *Från seans till revolution*.

³² Lucie Lagerbielke, *Livet och döden*, Stockholm, (1903), s.39.

med psykiska förmågor borde finnas inom forskningens tjänst istället för att vara medier, så att vetenskapen kan gå framåt.³³

Det fanns en stor önskan hos Lagerbielke men också både hos teosofer och spiritister att kunna förklara vetenskapligt det osynliga, att redogöra för det som tycks verka utan att det går att ta på. Hos Lagerbielke fanns en önskan att bli medveten om livslagarna som finns i andra dimensioner och genom att förstå dem kan vi lära oss styra våra liv. Hon var övertygad om att då den andliga världen har bevisats empiriskt kommer ingen längre kunna förneka Guds existens. Detta var den drivkraft som hela hennes liv, från att hon var barn, har lett till otaliga experiment både med sig själv och somnambuler.

Inom mystiken trodde man på reinkarnation. Lagerbielke förklarar det som att individerna inkarneras i liv efter liv på jorden för att genom sin individuella utveckling söka Gud och för att återställa det förlorade gudsbelätet och nå enhet med Gud. I varje nytt liv återupptar de sitt verk från de föregående, eftersom ett enda liv är alldeles för kort för att utveckla alla förmågor, egenskaper och möjligheter. Inom sig har varje människa ett andligt medvetenhetscentrum genom vilket hon kan lära känna Gud.³⁴

När den fysiska kroppen dör lever själen och anden vidare, på så sätt är den fysiska kroppens död samtidigt andens födelse. Det är också på det här viset som själen, då den är fränkopplad från kroppen, kan meddela sig med andra personer på ett själsligt plan, sk telepati eller överföring av tankar. Telepati och tankens kraft var något som var viktigt för både teosofer och spiritister.

Spiritisterna var mer praktisk till sin karaktär än teosoferna. En stor del av deras verksamhet var seanser. Det var många kvinnor inom spiritismen, dels för att kvinnans frigörelse var på gång i hela samhället samt att det passade kvinnor bra då deras s.k. naturliga egenskaper här var önskvärda, såsom intuition och att ge upp sig själv för någon annan.³⁵ En seans gick ofta till så att flera, ofta kvinnor från överklassen, samlades och tillsammans med ett medium kallade de ner döda andar och fick budskap genom dem, antingen genom tal hos mediet eller

³³ Nilsson, *Från seans till revolution*.

³⁴ Ibid.

³⁵ Sanner, *Att älska sig själv såsom sin nästa*.

som en teckning/bild.³⁶ Spiritisterna gav ut tidskriften *Efteråt?* med första numret 1891. Det sägs att flera av dikterna och artiklarna var transskrivna, dvs. de var dikterade från en andekontakt.³⁷ Teosoferna gav också ut en tidskrift *Teosofisk tidskrift*, med första numret samma år. Svenskt teosofiskt samfund bildades 1889. De flesta medlemmar var från högre samhällsklasser och det var många kända personer i samtiden som var medlemmar.³⁸

Lagerbielke har en fast övertygelse om vad som krävs för att omforma världen och skapa en ny och det är att vi måste utforska psyket. Hela hennes filosofi är avsedd som en praktisk livsinstruktion, som visar att det är viktigare att omsätta erfarenhet i praktiken än att endast bygga teorier.³⁹ För att hitta sitt inre och ett sannare jag använde man sig av t.ex. meditation samt tar hjälp av att tolka sina drömmar för en större förståelse och hjälp framåt i den andliga utvecklingen.

5.4 Gnosis

Lagerbielke tog, enligt henne själv, avstånd från teosofi och spiritism och kallade sig esoteriker.⁴⁰ Hon nämner i sin bok *Strid och Frid* (1904) den esoteriska läran och mysterieskolor i Grekland och Egypten. Esoterikerna minns sina tidigare liv och har så hög insikt att de förstår de orsakssammanhang, som ligger till grund för de yttre skeendena. Esoterism syftar vanligen på hemliga läror och fördolda kunskaper som är knutna till hemliga sällskap. Många av dessa hemliga läror har ofta bottnat i religionen.

Nu är stunden inne för den forskning att framträda, som vill binda samman den empiriska kunskapen med det ande-själiska vetandet, reflektionen med intuitionen, den forskning som djärft intränger i själens otillgängligaste snår, borrhållande sig in i det okändas lufsrot,

³⁶ Ibid.

³⁷ Mary Karadja, Lagerbielkes syster, hade en stark ställning som spiritist. Hon var angelägen att göra spiritismen till en respektabel sysselsättning. Mary arbetade för utbildning och lön för medierna. Hon drev tidskriften *XX:e seklet* 1902-1904. När hennes två medarbetare hoppade av blev arbetet för stort och hon drog sig tillbaka till Schweiz. (Sanner).

³⁸ Sanner, *Att älska sig själv såsom sin nästa*.

³⁹ Lagerbielke, *Strid och Frid*.

⁴⁰ I *Rätten till ordet* (2008) nämns Lucie Lagerbielke som teosof, vilket inte stämmer enligt henne själv.

förenande tänkande och forskning, därmed uppnående *den gnosis*, hvilken utgör trons rätta kriterium.⁴¹

Lagerbielke använder här ordet ”gnosis” vilket är en tydlig referens till gnosticismen. Detta är ingen självständig religion, utan en mystisk, andlig idéströmning med mångtusenåriga anor med rötter i judisk, persisk och hellenistisk mystik. Anhängarna menade att de satt på en exklusiv kunskap ”gnosis” som var vida överlägsen det som kyrkan lärde ut. Gnosis kunde endast uppnås genom hög andlig kunskap. Med avstamp i den kunskapen är det lättare att förstå hennes resonemang om sin egen tro på sig själv som ”öfvermänniska”⁴² som återkommer i hennes skrifter. Lagerbielke vill sammanföra dessa blivande ”öfvermänniskor”, som hon ofta kallade ”de ensamma”, i ett forum där de kan träffas och dela med sig av sin filosofi och tankar. Detta leder till att hon 1919 startar sin tidning *Framtidens folk*⁴³ och 1920 grundade hon Framtidens-Folks-Förbund (FFF), vars syfte var att vara en sammanslutning mellan likatänkande människor som vill driva fram en djupare själskultur för att bringa fram människans andliga krafter i verksamhet.⁴⁴

I varelsernas kedja, i intelligensernas lag, kunna vi alltjämt skrida vidare, alltjämt nå högre, alltjämt nå fullständigare differentiering, fullkomligare individualisering, utveckling af alla våra anlag. Vi kunna på denna väg utdanas, utmejslas, skärpas, fördjupas, så att öfvermänniskan, ande-människan, guda-människan till sist ohöljd framträder. Ju starkare denna inre kultur gör sig gällande, ju innerligare och mera brännande blir kärleken till – och samhörighetskänslan med – människosläktet i sin helhet, ju häftigare blir begäret att drifva alla fram, att hjälpa de svaga, att bära de svagaste, att ge sitt lif för de minsta.⁴⁵

Många av hennes texter, varav de två romaner som analyseras nedan, kom ut under världskriget. Hon uppfattar att hon lever i en överkultiverad, dekadent, fallfärdig och rutten kultur. Utan tron famlar människorna i intet och de förmår inte att uträtta något av värde och

⁴¹ Lucie Lagerbielke, *Själens lif*, Stockholm, (1911), s.243.

⁴² Lagerbielke menar med termen att den står för en högt utvecklad andlig människa, inspirerad av Nietzsche.

⁴³ Hon var själv chefredaktör och skrev de flesta artiklarna själv.

⁴⁴ Nilsson, *Från seans till revolution*.

⁴⁵ Lagerbielke, *Själens lif*, s. 247.

livet saknar en djupare mening. Hon vill förmedla en positiv motbild till samtidens alla olika hot.⁴⁶

Lagerbielke lyckas kombinera att vara mystiker och intellektuell. Hon strävade hela sitt liv efter att formulera sina upplevelser i ord och att använda dem som förklaringsgrunder till livets uppbyggnad. Att sprida kunskapen om verkligheten- såsom hon ser den såg hon som sin uppgift i livet. Hon upplevde många gånger att hon blev motarbetad från olika håll och att världen inte var redo för hennes budskap. Ändå hade hon en övertygelse om att en dag kommer dessa idéer, som hon hjälper till att förmedla men som är av gudomligt ursprung, att nå allmänt erkännande.⁴⁷

6. Handling

För att underlätta förståelsen av analysen presenterar jag här kortfattat handlingen i *Daniel – ett lifsöde* och *En sällsam upplevelse*.

6.1 Daniel – ett lifsöde

Huvudpersonen Daniel befinner sig nattetid i en stad på ett café och är skräckslagen. Han minns ingenting av sitt tidigare liv. Han tas om hand och blir inskriven på hospital, ett dårhus. Han har en god vän i Jessie, en prostituerad flicka, som vid första ögonkastet vet att hon vill göra allt för Daniels bästa. Jessie planerar och ser till att Daniel blir utskrivet från hospitalet och får egen ekonomi, gifter sig med Jessies lillasyster Daisy och skaffar dem ett hus. Daniels tidigare liv gör sig påmint när hans fru Gabrielle dyker upp. Hon har också bestämt sig för att göra allt för att Daniel ska ha det bra. Alla tre kvinnor runt Daniel offrar sig för hans skull men med övertygelsen att de gör det för kärlekens högsta goda.

6.2 En sällsam upplevelse

I denna berättelse är det en man, som är död sedan 20 år sedan, vars ande lever kvar i det hus där han bodde – Gröna huset, som representerar ondskan.

⁴⁶ Nilsson, *Från seans till revolution*.

⁴⁷ Ibid.

Edward, en bildad man från staden, kommer till byn och bor i det Gröna huset. Redan första natten får han påhälsning av den onda anden, men han lyckas stå emot ondskan.

Handlingen fortsätter som en kamp mellan mörker och ljus. Drängen, John, blir en mellanlänk vilken ondskan har tagit i besittning, Edward märker att det är något som inte står rätt till med John och använder sina kunskaper om hypnos och magnetism för att bota John. Edward jobbar praktiskt utifrån de erfarenheter han har i livet samt att han senare tar hjälp och lär av traktens kloka gumma - Gamlamor.

Edward har omedvetet dragits till byn som ett kall. Att vara här och driva ut ondskan, begrava liken och bli den som avslutar cirkeln, genom att även begrava Gamlamor är hans uppdrag, i kärlekens namn. När hans uppdrag är slutfört beger han sig därifrån.

Lagerbielke skriver i inledningen till romanen att denna ej är skriven av henne själv utan att hon endast varit en kanal för Edgar Allan Poe. Hon säger i förordet att trots att det är en spökhistoria hoppas hon att ”den ton af etiskt allvar, som genomtränger berättelsen, icke måtte verka mer skrämmande än själfva spökhistorien”.⁴⁸ Hon medger att hon givit berättelsen ”en psykologiskt förklarande form och utläggning samt respekterande alla däri förekommande sympatiuttalanden för enkla människor och enkla lifsförhållanden”.⁴⁹

7. Analys

De två böckerna jag har analyserat skiljer sig åt på flera sätt men det finns också mycket likheter. *En sällsam upplevelse* är en skräckhistoria medan *Daniel* är en kärlekshistoria. Båda dessa genrer var vanliga och populära inom stilen med mycket melodramatiska inslag.⁵⁰

7.1 Transcendentala upplevelser

Edward som är huvudperson i *En sällsam upplevelse* beskrivs som en bildad person från staden. Hans problem i livet är att han är missnöjd och inte hittar någon roll för sig i samhället. Han har provat på och fått erfarenhet inom många områden såsom filosofi, medicin, astrologi och psykologi. Han har en känsla av att det finns något mer i världen än det

⁴⁸ Lucie Lagerbielke, *En sällsam upplevelse*, Stockholm, (1913), inledning, s.6.

⁴⁹ Ibid s. 5.

⁵⁰ Maria Karlsson, *Känslans röst*, Stockholm, (2002).

man kan se men han vet ännu inte hur han ska kunna försätta sig i rätt själstillstånd för att kunna få svaren och utvecklas inom sig själv. En tid praktiserade han på en avdelning för psykiskt sjuka och fick där erfarenhet av hypnos och har stort intresse inom den här frågan. Det är här lätt att dra paralleller till Lagerbielke som person och jämföra henne med huvudpersonen. Hon själv var inte klassiskt utbildad men såg på egen hand till att utbilda sig inom samma ämnen som Edward. Hon hade också egen erfarenhet av hypnos och somnambuler och var fascinerad och intresserad av denna kunskap. Här kommer hennes starka tro på att göra förändring genom att använda erfarenhet för att föra forskningen och vetenskapen vidare. Hon låter huvudpersonen i romanen drivas framåt av en längtan att praktiskt ta makten över ondskan och förstå det innersta i människan. Edward använder hypnos och strykningar för att söva drängen John och på så sätt ha honom under sitt inflytande istället för hos de onda makterna. Huvudpersonen tror på erfarenhet och vetenskapliga rön men tar avstånd från andar och avlidnas ingripande. Han var ju trots allt en bildad man, men romanen utvecklar sig till att han genom praktisk erfarenhet ändrar sin uppfattning om den här frågan. Här arbetar Lagerbielke tydligt med att väva in sitt budskap, om att erfarenhet och eget arbete med sig själv är absolut nödvändigt, i romanens handling. Edward upplever en ut ur kroppen upplevelse och när han är tillbaka i sin egen kropp igen resonerar han med sig själv:

Jag som alltid satt den fackmässiga vetenskapliga forskningen öfver det mesta andra, börjar dock tro, att just vid forskningen på det själiska området har man slagit in på fel väg. Jag menar, att marken här är obruten, och därför måste det banas en helt ny väg. Man måste afstå ifrån att försöka gå gamla stigar, dvs. använda gängse metoder. Man måste lära sig att taga emot fenomenen sådana de komma – helt spontant – och därigenom söka vinna insikt om de psyko-fysiska lagarna.⁵¹

Det här sättet att använda romanerna som budbärare återkommer ständigt.

Handlingen bryts upp och en eller flera sidor av anförande, utspelade som monolog eller samtal mellan två personer förklarar och uttalar åsikter och synpunkter som har mycket gemensamt med dem som Lagerbielke för fram i sina mer debattliknade skrifter. Även i Daniel kan man i samtalet mellan Daniel och hans sjuksköterska finna att handlingen stannar upp, texten finns där för att förmedla en åsikt:

⁵¹ Lagerbielke, *En sällsam upplevelse*, s. 140-f.

Vår tids sjukdom heter slapphet i viljan, brist på koncentrationsförmåga inåt, brist på hänförelse, brist på tro, brist på gudsfruktan. Och innan en genomgående förändring skett härvidlag, torde ingen förbättring af de yttre förhållandena vara att vänta [...]. Det blir nämligen en omöjlighet för människosläktet att ha förvärfat sig kunskap om sig själf och sedan – förneka Gud, sin Skapare och Fader. Innerst äro vi alla ”religiösa”, men utåt äro de flesta ateister, emedan denna beklagliga riktning, som kallas materialistisk, blifvit förklarad vara ”vetenskaplig”, ja, tillsvidare vara den enda, som det anstår en bildad, modern människa att hysa och öppet bekänna.⁵²

Lagerbielke hyser stort förtroende för vetenskapen och tror att med hjälp av den kommer vi förstå det andliga, men på samma gång finns det en ambivalens då vetenskapen också vill ha företräde att förklara allt utifrån teori och bildning. I *En sällsam upplevelse* finns det ett återkommande tema där bildningen och staden står för det nya och kloka gummor, natur och landsbygden står för det gamla. Hon försöker i romanen att väva samman teorin med den gamla praktiska kunskapen. Det är väl också det hon menar med att ”bana ny väg” i det förra citatet. Lagerbielke hade som mål att förena religion och vetenskap. Naturvetenskapen behövs men är en lägre sorts forskning som bara behandlar de yttre företeelserna i världen. Högst värderar hon religions-psykologisk forskning, med grund i psykologin som handlar om förhållandet mellan själen, anden och Gud. Hon ansåg att utan religion är människan vilsen och kraftlös. Hon mötte motstånd från forskarsamhället men anser sig själv vara landets första experimentalpsykolog.⁵³

Båda romanerna innehåller mycket experiment och andliga upplevelser. Det förklaras i båda hur hypnos går till, i båda romanerna finns också ut - ur - kroppen - upplevelser förklarade. I *Daniel* upplever han att han har en yttre och en inre kropp. Han är ute ur sin egen kropp och besöker ett rum längre ner i korridoren på sjukhuset där systrarna har rast. Han återger vad de gör och vad de säger till magnetisören, som har sövt honom. Några av läkarna har fysiskt varit i samma rum och berättar samma historia som Daniel. Situationen är till för att *bevisa* för överläkaren att det går att med tankens kraft förflytta astralkroppen till ett annat rum fast den fysiska kroppen är kvar där den blev sövd.

Det återkommer på flera ställen i romanerna att Lagerbielke beskriver övernaturliga händelser på ett förklarande vis.

⁵² Lagerbielke, *Daniel*, s. 124.

⁵³ Nilsson, *Från seans till revolution*.

Jag utbrede mig genast öfver teorin om muskelläsning och betonade den vetenskapliga åsikten, att telepati verkligen ansågs vara en möjlighet, ja, än mer, ansågs vara faktiskt bevisad.⁵⁴

Det här sättet att förklara telepati, magnetism etc vetenskapligt var vanligt i den här tidsperioden och att använda fenomen utanför vår värld och att försöka förklara dessa fenomen vetenskapligt är modernt, på så sätt är Lagerbielke modern i sina tankar.⁵⁵

Ett exempel på hur Lagerbielke själv experimenterar är att hon skrev några av sina böcker på några få dagar. Hon menar att rytmen och inspirationen är det som ligger bakom hennes ”suggererande stil” vilken en del recensenter, enligt henne uppehållit sig vid.⁵⁶ Hon skriver fritt, men samtidigt liksom efter diktamen, för hon skriver utan egen reflektion. Hon kunde sätta sig i ett högre medvetandetillstånd, som hon övat upp genom åren, där hon tar emot gudomlig information och kan minnas och praktiskt erfara det hon fått, i motsats till de som är medier eller somnambuler som inte kommer ihåg vad som hänt. Denna erfarenhet sätter hon högre än den akademiska forskning som hennes samtida psykiska forskare fick utgå ifrån.⁵⁷

Att skriva om spiritistiska upplevelser, som jag nämnde tidigare, var också ett sätt att spränga gränser för kvinnorna. Inom spiritismen var kvinnor en stor andel och fick mycket förtroende och inflytande då det ofta handlade om att använda sina mer kvinnliga sidor, såsom intuition, känslsamhet och att kunna sätta sig själv åt sidan och ta emot annan information. Nu fick kvinnor utrymme att uttrycka sig och låta det ske som kanaler åt någon annan. Det fanns också utrymme att skriva om ämnen som ofta var förbehållna männen. Lagerbielke använder mycket citat från bibeln och tolkar den på ett sätt som hon tycker är passande. Hon använder också sina romaner för att ge uttryck för den kritik hon har mot kyrkan.

7.2 Mörker och ljus

I *En sällsam upplevelse* är bokens viktigaste tema att förstå galenskapen och att huvudpersonen ska lära sig förstå den. Även i *Daniel* är mycket av handlingen fokuserat kring tidens mentalvård och galenskap. Inbyggt i galenskapen ligger också ondskan hos människan

⁵⁴ Lagerbielke, *En sällsam upplevelse*, s. 133.

⁵⁵ Felski, *The Gender of Modernity*.

⁵⁶ Nilsson, *Från seans till revolution*.

⁵⁷ Ibid.

vilket var en tanke som var vanlig vid den här tiden. Den spiritistiske författaren Busch uttrycker detta som en kamp mellan vilddjursmänniskan och gudamänniskan och den utveckling en människa gör från mörkret till ljuset. Det finns en tro på att varje människa utkämpar en strid med sin egen lägre natur.⁵⁸ Ulla-Britta Lagerroth skriver i sin avhandling om Selma Lagerlöf att det också är vanligt i hennes diktning med kampen mot vilddjuret. I *Körkarlen* är det kvinnan som med kärlekens klarsyn inleder en kamp med det djuriska i mannen.⁵⁹ *I En sällsam upplevelse* är det lite förvånande en man som står för ljuset och det goda. Edward är den som driver ut ondskan ur dåren John och även öppnar upp hjärtat för kärlek på Gamlamor, och på så sätt får henne att släppa sitt hat. Visserligen får han hjälp av Gamlamor att sluta cirkeln och låta ljuset vinna men det är ändå mannen som står för kärleken. Lagerbielke refererar till bibeln i romanen om problemet med att vara besatt av ondskan.

Det som står i bibeln skall väl vara sanning? Där står så mycket om besatthet och om sjukdomsandar och dylikt, men sådant trodde man visst på bara för flera hundra år sedan, inte nu, då människorna blifvit så lärda. Underligt är det i alla fall, att de anse det tillräckligt upplyst att bara förneka, utan att ge något i stället för den gamla sanningen.⁶⁰

Här är Lagerbielke tillbaka och kritiserar kyrkan och det strikt vetenskapliga sättet att se verkligheten på.

Det är tydligt i *En sällsam upplevelse* att det handlar om galenskap skapad av att en person är besatt av ondska. ”Jag befinner mig i hans våld”.⁶¹ Det är drängen John som är besatt av förre husägaren den vansinnige Johannes som bodde i huset för 20 år sedan men som sedan bara försvunnit. Huset har stått öde sedan dess men det ryktas att det spökar där. Edward lyckas tämja Johns vansinne genom hypnos och strykningar, vilket var ett vanligt arbetsätt hos magnetisörer. Vilddjuret i mannen beskrivs ingående tex att ”skräcken ångade fram ur honom” som i ett ”vilddjurs raseri”. Han skrek ”blod flyta” om ingen stoppat honom skulle

⁵⁸ O Busch, *Hvad vill spiritismen?*, Stockholm, (1889).

⁵⁹ Ulla-Britt Lagerroth, *Körkarlen och Bannlyst*, (1963).

⁶⁰ Lagerbielke, *En sällsam upplevelse*, s. 63.

⁶¹ *Ibid*, s. 71.

han velat ”dricka det blod som flöt, kastat sig över mig, strypt mig, stungit ut mina ögon, styckat mitt lik, druckit mitt blod”.⁶²

I kontrast till mörkret beskrivs hur ljuset och kärleken finns sida vid sida och kämpar för en god utveckling. Inom melodramens struktur är det ett viktigt inslag att dygden och ondskan finns representerad. Det är ondskan som driver handlingen framåt och det ser många gånger ut som ondskan ska segra men till slut får dygden sin belöning och ordningen befrias från det destruktiva.⁶³ *En sällsam upplevelse* stämmer helt in i en sådan presentation då dygden och godheten segrar. I texten beskrivs kontrasten mellan ondskan och godheten just genom ljus. Då Edward lyckats söva John efter hans anfall och fått bukt med ondskan skyndar sig Edward att: ”tända fotogenlampan” och ”upplysa det stora rummet”. Han ”tände två stearinljus” och ”började lysa i alla rummets vinklar och vrår”.⁶⁴

Det är uttalat i romanen att huvudpersonen ska bota dåren från sin sjukdom och detta genom en kraft som finns inom honom ”mäktigare än någon annan”.⁶⁵ Den kraft som antyds är väl troligen gudskraften som finns latent inom varje människa, enligt Lagerbielke. Efter ett häftigt anfall av vansinne kommer en vändning i boken och hos huvudpersonen. Edward är inte övertygad om ”andligheten” i början av romanen, men efter anfallet då han varit hotad till livet men ändå lyckats hålla herraväldet över sig själv och på så sätt lyckats söva John böjer han sig över honom och ser att hans ansikte ser plågat ut. Han känner ett starkt medlidande med John och tårar trillar. Han vill så gärna hjälpa honom att bli frisk, han är en broder. Den osjälviska kärlek han känner beskriver han som den en mor känner till sitt barn. Han känner i denna känsla en längtan till Gud och ropar efter honom, såsom han inte gjort sedan han var ett barn. En röst svarar honom och han faller på knä. Efter detta känner han ny kraft komma till honom. Det är den nya kraften av att känna broderskap och villkorslös kärlek som gör att ljuset på allvar tagit ledning i kampen. Nästa morgon fick Edward höra av drängen att ”Herrn är så god”. Det var första gången någon sagt så till honom och han förstod också att det var

⁶² Lagerbielke, *En sällsamupplevelse*, s. 99.

⁶³ Karlsson, *Känslans röst*, (2002).

⁶⁴ Lagerbielke, *En sällsamupplevelse*, s.102.

⁶⁵ *Ibid*, s. 99.

första gången någon hade haft en anledning att säga så. Tidigare hade han varit snäll i en självisk anda, men i nattens händelse var han god på ett osjälviskt sätt.⁶⁶

I den andra romanen är vilddjuret inte alls uttalat på samma sätt. Här finns ett vansinne och mörker men det ser annorlunda ut. Daniel är en mild och snäll man – Jesuslik, men också besatt i viss mening. Plötsligt blir han som förvandlad och reser sig upp och bara försvinner från sitt hem. Detta kan liknas vid att någon annan tog sig in i hans kropp och att han var tvungen att bara göra som den nya anden ville. I *En sällsam upplevelse* erinrar berättarrösten sig ett fall där en man är frånvarande i tre år utan att minnas sitt namn, sin familj eller yrke, vilket tyder på att han var en annan person – besatt. De båda romanerna är utgivna samma år och har antagligen skrivits parallellt eller nära varandra i tiden och det är ju tydligt att Lagerbielke är intresserad av frågan om vansinne, besatthet och ondska. Om Daniel är besatt eller inte framkommer inte i romanen men de människor han möter på nattcaféet tycker att han är annorlunda. ”Någon pekade på honom, skrattade åt honom, högt och gällt”.⁶⁷ Antagligen ser han vansinnig ut. Jessie, den prostituerade flickan betraktar honom: ”Han var ju så vacker – aldrig hade hon sett så fina drag och en så ädel form på hufvudet, och så uttrycket... lidandet... ångesten... skräcken... något utöver hvad en människa kan uthärda.”⁶⁸ Hon ropar också vid ett senare tillfälle att: ”- Rör honom inte. Ni ser ju att han är sjuk, ropade hon i ångest, och ställande sig framför honom”.⁶⁹

Tröttheten som Daniel drabbats av verkar ha något med vansinnet att göra. Det beskrivs att Daniel varit trött i själen redan som barn och det är efter ett kraftigt trötthetsanfall som han lägger sig för att vila och sedan bara försvinner från hemmet. Även Edward i *En sällsam upplevelse* lider av trötthet i början av romanen och det är då han på läkarens ordination sänds på rekreationsresa till landsbygden för att vila upp sig. Tröttheten uppges kunna ”anta rent af farliga dimensioner”.⁷⁰ Det framkommer inte mer i texten om vad det är som kan hända honom men det är troligt att det just handlar om att bli besatt av någon som antyds.

⁶⁶ Lagerbielke, *En sällsam upplevelse*.

⁶⁷ Lagerbielke, *Daniel*, s. 9.

⁶⁸ Ibid. s 14.

⁶⁹ Ibid, s.17.

⁷⁰ Lagerbielke, *En sällsam upplevelse*, s.6.

I *Daniel* är det Jessie som är den person som tändes ljuset och kärleken i romanen. Hon tändes kärleken hos Daniel och jagar bort mörkret hos honom. Men på samma gång är det mötet dem emellan som gör det. Då Jessie ser Daniel första gången så beskrivs det: ”Tankarna snurrade i hennes hufvud, i detta arma hufvud sedan en tid så tomt på tankar; känslorna brusade upp, de rena känslorna, hvilka icke på länge kommit hjärtat att forta slagen, men som nu tycktes vilja spränga det i en sällsamt bäfvande fröjd.”⁷¹ Hon känner här de rena känslorna som är i kontrast till de känslor hon har inför andra män hon möter i arbetet som prostituerad.

Jessie står för att skingra Daniels mörker och det är hon som håller mörkret borta från sin lillasyster Daisy. Lillasyster är helt ren och framställs som en ängellik gestalt. ”levande ett lif så rent som ett helgons”, ”Daisy’s röst var öfverjordisk skön – alldeles som systemen själva”.⁷²

Då Jessie själv är prostituerad och använder kroppen/köttet står det för mörket /vilddjuret i människan. Att övervinna det djuriska i människan leder till att man kan nå den rena kärleken.⁷³ Inom gnosticismen, som Lagerbielke är inspirerad av, är ett kännetecknande drag den dualistiska världsbilden. Man föreställer sig om att människosjälens är fången i kroppen/materien och att den materiella världen är något i grunden ont. Dualismen att goda står mot det onda, ljus mot mörker, andlighet mot materialism, etc. kan spåras till forniransk religion.⁷⁴

7.3 Kärleken och enhetstanken

På natten då Jessie skulle hoppa i vattnet sprang hon på en ung kvinna – de var olika men båda hade förstenad sorg i ögonen. Ett *medlidande* dem emellan tändes och deras blickar sög sig fast i varandra. Lidandet poängteras som viktigt inom spiritismen då det inom deras lära handlar om ett medvetet lidande som en väg till högre utvecklingsstadier. Medlidandet är vanligt förekommande i de båda romanerna. Att ha förmågan att känna medlidande med en annan människa går ihop med kärleken som binder oss människor samman som en enhet, som

⁷¹ Lagerbielke, *Daniel*, s. 14.

⁷² Ibid s .64.

⁷³ Lagerroth, *Körkarlen och Bannlyst*.

⁷⁴ Giovanni Filoramo, *A History of Gnosticism*, (1990).

var viktig i Lagerbielkes texter: ”Det som gäller för *en*, gäller för *alla*! Det, som gäller för *individen*, gäller absolut för hela *släktet*. Med dessa ord erkännes att vi alla äro *solidariska*.”⁷⁵

Framförallt i *Daniel* finns många exempel på kärlek och också den offrande kärleken. Vid ett tillfälle spelar Daisy och Daniel slöt ögonen för att:

till sist svinga sig in i Ljusets regioner. Hans väsen blef på något hemlighetsfullt sätt stämndt i samklang med den sjugande flickans, och han förstod, att hon var hans allt [...] omkring den spelande flickan låg som en gloria. [...] Han var fri. Han hade inte längre något att minnas och inte heller något att glömma.⁷⁶

Daisy och kärleken hade gjort honom levande igen och han fick en vilja. Nu ville han bli en fri människa. Äntligen visste han vad samband med en annan människa betydde. Det blir här tydligt att kärleken hänger ihop med enhetstanken. I sammanhanget med enhet med en annan människa är bilden ljus och ljuv.

Bilden vi får av Daniel i första kapitlet av romanen är en man som har människofruktan. En man som har en skräck för människans hånskratt och med en känsla av att all samhörighet mellan honom och människorna har upphört. Han känner sig inte i enhet med alla och detta gör honom rädd. I mötet med Jessie på det solkiga kaféet mitt i natten är det en bild av mörker, alkohol, prostitution och smuts man möter. Men i mötet mellan dessa två händer någonting:

Ett mildt leende drog öfver främlingens ansikte, ett leende af lycka, ty i den stunden hon såg på honom, kände han icke sin förfärliga människofruktan, glömde också, att han hade tappat all kontakt med sitt släkte. Den gräsliga tanken, som han annars aldrig kunnat fördrifva, släppte för några sekunder sitt grepp i hans föreställningsvärld. Och han log.⁷⁷

Det var något som släppte hos Daniel i mötet med Jessie. Hon fick honom att känna samhörighet med någon annan människa igen. Denna samhörighet eller kärlek hänger ihop med Lagerbielkes syn på att alla människor hör tillsammans som en enhet och det är också därför varje handling mot en annan människa påverkar den människa som gör handlingen. Slutmålet i dessa tankegångar är tillståndet om *gnosis* som Lagerbielke använder och har lånat

⁷⁵ Lagerbielke, *Strid och Frid*, s. 59.

⁷⁶ Lagerbielke, *Daniel*, s. 86.

⁷⁷ *Ibid*, s. 15.

av gnostikerna. Det handlar om en tro att varje människa söker sitt ljus i sitt eget inre och när man är medveten om sitt ljus och den villkorslösa kärleken så vill man hjälpa andra, rent av offra sig, för att föra kärlek och ljus framåt och skingra mörker och rädsla.⁷⁸ Att offra sig för någon annan kan på så sätt ses som ett medvetet val för Gud eller ljuset, men också ett val av en människa som väljer det för kärlekens skull och inte för att få bekräftelse från den hon offerar sig för. Det är mycket troligt att det på Lagerbielkes tid, liksom idag, ofta sker att människor offerar sig på ett självförminskande sätt, speciellt vanligt i förhållande där kvinnan är bunden till en traditionell syn på hur äktenskap skulle fungera och kvinnans roll i det samma, men genom att förstå de tankar om att offra sig för ljuset och kärleken som ett större steg för människans utveckling kan det vara lättare att förstå de tjänande kvinnorollerna som förekommer i *Daniel*.

I slutet av romanen återkommer bilden av offerkärlek. Daniel åker hem till Jessie och hittar där ett avskedsbrev från henne. Det är adresserat till Gud men Daniel tror att det är till honom och läser det. Då han läst brevet ”löstes den onaturliga inre stelhet” och han visste att ännu en gång hade Jessie – nu från andra sidan – räddat honom undan olycka och vansinnet. Hon hade genom sin sista jordiska handling utifrån godhet, kärlek och tålmod förbarmat sig över hans själ. Bilden av Jessie när hon senare ligger död i vågorna, efter att ha tagit sitt liv, är med ett leende på läpparna, vilket kan tolkas som att de handlingar hon gjorde i livet, trots att de kan verka uppoffrande, var rätt då hon dog i frid. I och för sig kan man också tolka situationen som att friden har infunnit sig hos Jessie i och med att hon dog och med all sannolikhet, utifrån Lagerbielkes tankevärld, fick komma till en annan dimension än jordelivet. ”Alla gåtor hade blifvit lösta. Gråten hade tystnad för alltid. Jessie hade gått dit ”där ingen sorg är mer”. Lyktad var för henne lifvets bittra strid.”⁷⁹

Det finns hos Lagerbielke en anda av missnöje med att vara här på jorden och en önskan om att få finnas i högre andliga dimensioner. På flera ställen i båda romanerna finns en längtan till den andra sfären och till ljuset och lyckan som finns där bara ren kärlek finns. De tankarna stämmer helt överens med den bilden som Swedenborg gav utav kärleken. Det här sättet att skriva om kärleken är vanligt i den här tidsperioden men har ju inte alltid uppmärksamats då sådan litteratur har placerats som masskultur och kvinnolitteratur. Om man liksom Felski

⁷⁸ Nilsson, *Från seans till revolution*.

⁷⁹ Lagerbielke, *Daniel*, s. 169.

plockar fram den här stilen och ser på vilka möjligheter som finns genom att använda en drömvärld där situationen är annorlunda än här på jorden och där andra regler verkar gälla kan det ses som en frihet och stärkande för situationer och personer som sitter fast i sin vardag och sin position i samhället. Att det inte alltid behöver vara en flykt eller romantisk bild av världen utan också en möjlighet att här skapa en förutsättning för en annan verklighet, även om den endast är i romanen.⁸⁰

Det kommer in en kvinna i Daniel och Daisys bokhandel, hon ser likadan ut som Daisy fast äldre. Hon säger till Daisy att hon måste leva med hans lycka för ögonen, ty annars har hon ingen rätt att leva alls. Hans lycka ligger i hennes händer. ”En kvinna kan älska så helt, att hon är i stånd att ge sitt liv sjufalt, offra sin lycka med jubel, ge den mannen hon älskar åt en annan kvinna...tigande bringa det offret och sedan dö med Mästarens ord: Det är fullbordat, ljudande i sina öron... du har lärt känna en kärlek starkare än både livet och döden.”⁸¹ Sedan försvann kvinnan ur affären. Budskapet förstärks genom att denna kvinna är Daniels första fru som efter stor efterforskning funnit Daniels nuvarande hem. Det är starka scener där författaren verkligen vill få fram sitt budskap att lidandet och offrandet görs i kärlekens namn.

Offrandet kan också ses utifrån en tanke om kvinnans makt. När Felski förklarar sitt begrepp *popular sublime* menar hon, liksom beskrivits tidigare, att det är kvinnan som står för strävan efter ideal genom kraften av osjälvisk kärlek och mannen ofta får representera de lägre impulserna, den sinnliga kärleken. Hon menar då att man kan se att kvinnans makt låg bakom kulisserna i hennes möjlighet att förändra mannens sinne och hjärtan. På det här sättet kunde kvinnan, trots att hon tänker på mannens bästa ändå vara den som var överordnad och bestämde. Utifrån det perspektivet är kvinnorna inte heller offer utan de som hade ansvaret.⁸²

7.4 Könsroller

Det är lätt att tro att kvinnans roll i Lagerbielkes texter är underordnade, söta och viljelösa vid första kontakten med de ord hon ofta använder om kvinnan i texten. Tex. att varje dag:

⁸⁰ Felski, *The Gender of Modernity*.

⁸¹ Lagerbielke, *Daniel*, s. 139.

⁸² Felski, *The Gender of Modernity*.

”betraktade han med hänryckta ögon sin lilla hustru, som liknade en vårlig körsbärsblomma”.⁸³

I en grundligare analys av texten framkommer att hjälten i *Daniel* är en kvinna – Jessie, som dessutom är prostituerad. Hon beskrivs i och för sig med väna ord av andra – ”hon är verkligen lika klok som snäll flicka” och ”Lilla vännina”.⁸⁴ Hon är också den som offerar sig för mannen. Men genom att låta den prostituerade vara den person som driver handlingen framåt och är den kärleksfulla människan som ger kärlek till andra visar på en styrka som kvinna. Hon har drivkraft och ser till att Daniel kan lämna hospitalet, få behandling, hittar en lämplig partner och ser till att han och hennes lillasyster har någonstans att bo. Systemen har hon också försörjt i flera år och uppfostrat, som ensam kvinna, vilket är ett typisk manlig uppgift, antingen som fader eller make.

Den prostituerade kvinnan får också i texten en chans att förklara varför hon hamnade i prostitution och vilka följder det har fått för henne och hennes psykiska status. I *Daniel* framkommer att anledningen till att hon började som prostituerad var att hon blev lockad av en man som bjöd på middag och vin, vilket gjorde att hon inte minns mer, men det framgår ändå att hon blivit våldtagen. Då mannen förstod att hon var oskuld så skulle han bara ha henne. Jag tycker också att hon beskriver den psykiska process som är mycket vanlig vid en våldtäkt då offret tar på sig skuld och nedvärderar sitt eget värde. ”Det blev mitt yrke. Det enda jag dög till. Det enda arbete som ej förnekades mig.”⁸⁵

Nilsson skriver i sin uppsats att hon tolkar Lagerbielkes kvinnoosyn som att det i början av hennes författarskap tar det sig uttryck i ett hyllande av det specifikt kvinnliga men senare växer det istället till ett kvinnoförakt. Hon menar att utopisten Lagerbielke blir besviken vid kontakten med verkliga förhållanden och istället för att kritisera de förhållanden som kvinnor lever under så kritiserar hon kvinnorna för symptomen på dessa förhållanden.⁸⁶ Jag håller med om att Lagerbielke uttrycker ett missnöje med verkligheten men jag tycker hon löser det genom att ge Jessie rollen som prostituerad. I och för sig en karaktär som tar livet av sig för

⁸³ Lagerbielke, *Daniel*.s.130.

⁸⁴ Ibid, s.100.

⁸⁵ Ibid, s. 151.

⁸⁶ Nilsson, *Från seans till revolution*.

att hon skäms så för sitt liv, men Lagerbielke har också givit Jessie rollen som hjälte i romanen - den som står för handlingskraft. Karaktären får också möjlighet att ta upp situationen som låg till grund för sin prostitution och förklarar psykologiskt varför Jessie mår dåligt. Detta läser jag som tecken på att hon hyllar kvinnan, trots att det kanske är så att Lagerbielke tycker att kvinnan har det allra bäst i andra dimensioner och längtar dit.

Men hon visar upp andra sidor än himlen i sina romaner. Ett exempel där Lagerbielke visar upp hur verkligheten ser ut för kvinnan är när Daniel och Daisy är oroliga för Jessie och Daniel bestämmer sig för att besöka henne. Det enda han kan tänka sig är att hon skulle vara orolig för ekonomin. Nu är han tillbaka i ”jungfruburen”⁸⁷ men så annorlunda med solkiga gardiner och smuts. Jessie säger: ”-vad vet du om smuts, polis och prostitution?” Hon berättar sin sorgliga historia om sin väg till prostitution. Berättarrösten ger sedan bilden av samhället: ”Man-moralen är en och kvinno-moralen en annan. Samhällsmoralen är det mest omoraliska, det mest upprörande av allt”.⁸⁸

I *En sällsam upplevelse* är huvudpersonen en man som förhåller sig kritisk mot kvinnor. Han kan ”ej tåla kvinnor, inte ens i form af uppasserskor. Aldrig kunna de sätta sig in i hur en karl vill ha det, hur hans kläder skola skötas och att han inte vill ha något krafande på sitt skrifbord.”⁸⁹ Huvudpersonen i denna roman är ju i och för sig en man som förändras under hela romanen, så kanske att han även har en annorlunda kvinnosyn när han kommer tillbaka till staden. Detta framgår inte i texten. Som man beskriver han sig själv som annorlunda än sina kamrater. Han är en man som endast är intresserad av den rena kärleken. Han är oskuld vid 33 års ålder. Hans stora kärlek är anden Margareta som bodde i huset för 20 år sedan vilken han får kontakt med i sina meditationer.

Johannes, den vansinnige, konstnär som bodde i huset för 20 år sedan, var den som for in och ut på mentalsjukhus. Här är det mannen som är den vansinnige, i kontrast till hysterikan som var en vanlig roll som kvinnan fick spela.

⁸⁷ Jessies rum kallades så då det var där hon höll sin lillasyster borta från världen innan hon gifte sig med Daniel.

⁸⁸ Lagerbielke, *Daniel*, s. 151.

⁸⁹ Lagerbielke, *En sällsam upplevelse*, s. 39.

Daniel är också en man som framställs som väldigt mild och Jesus-lik. Han gråter ofta och beskrivs som mjuk man.

När Daniel såg Daisy darrade han i hela kroppen, tårarna strömmade och han stammade.
Då kröp de ihop alla tre i den lilla soffan och de gräto; tätt tryckta intill varandra. De voro såsom barn. De gräto och kysste varandra.⁹⁰

Det går inte att komma ifrån att de unga kvinnorna framställs som väna karaktärer medan Gamlamor beskrivs som ful och grotesk men genom att studera deras handlingar samt bilden av mannen ser man att Lagerbielke medvetet arbetar med att befria könsrollerna.

Överallt i sina texter använder hon bibeln som intertext, vilket jag nämnt tidigare. Dessutom förstår man av hennes skrifter att hon är djupt religiös och värnar om Jesus som kärleksikon. I *Daniel* framställs Daniel som en Jesus-figur med tre kvinnor vid sin sida, även den prostituerade kvinnan. Hon vänder på sammanhanget och låter Jesus leva. I romanen är det kvinnorna som transformerar synderna och sprider kärleken. Två av kvinnorna dör och den tredje är i stort sett en ängel som lever tillsammans med mannen och förser honom med ljus. Detta är ett grepp som visar på stort mod att våga vända på ett heligt sammanhang och också en lek med att vända på könsrollerna.

8. Göra sin röst hörd – en sammanfattning

De områden Lagerbielke skriver om och det sättet hon skriver på är vanligt i hennes samtid. Det som skiljer henne från många är väl just att hon är så starkt moraliserande och påstridig med sina åsikter. Budskapet i *En sällsam upplevelse* blir extra påtagligt då den är skriven i första person. Båda romanerna är moraliserande och innehåller mycket av Lagerbielkes åsikter, utifrån de debatttexter hon skrivit och detta syns tydligt. Som jag nämnde tidigare vill Lagerbielke så gärna nå ut med sitt budskap att hon låter romanerna stanna upp i handlingen och så kommer flera sidor moralpredikningar. Hennes egen syn på sig själv som en god och framåtsträvande kvinna kan ibland bli besk då hon trampar på massan som inte förstått livet. I *En sällsam upplevelse* kan man tydligt se dessa tankar och det känns tydligt att det är Lagerbielkes egen röst som kommer fram i texten.

Det är ju solklart, att då majoriteten af människosläktet ännu står blott på sällskapsdjurets ståndpunkt, ännu är i saknad af den tänkandes behof att fatta livvets mening, kan ej denna

⁹⁰ Lagerbielke, *Daniel*, s. 85.

majoritet erfara någon förståelse af ensamhetens betydelse, ej heller känna behof af ensamheten.⁹¹

I romanerna fokuseras mycket på vansinnet och ondskan. Detta ämne tas inte upp så tydligt i debattskrifterna, då hon där fokuserar på kärleken och ljuset istället. En anledning är att hon, helt i linje med vad Felski nämner i sin förklaring av *the popular sublime*, låter sina romaner vara uppbyggda på ett sätt som var vanligt i den tidens melodramatiska sätt att skriva.⁹² Hon låter ondskan vara representerad och vara det som driver handlingen framåt, för att i slutet låta dygden få sin belöning och det goda segrar över det destruktiva. Ett tema som syns tydligt i romanen *En sällsam upplevelse* där ljuset vinner över mörkret.

Lagerbielkes strävan efter att förklara andliga fenomen är tydligt i båda romanerna. Felski påpekar att valet att beskriva vetenskapligt ligger helt i tiden och gör Lagerbielkes författarskap modernt i det hänseendet.⁹³ Lagerbielke vill med det här sättet att förklara också visa på vikten av praktisk erfarenhet av andliga fenomen för att själv förstå dem. Hon önskar att läsaren ska bli nyfiken och börja experimentera och söka svaret på livets gåta inuti sig själv.

Framförallt i *En sällsam upplevelse* visar hon tydligt upp skillnaden mellan det nya – vetenskapen och det gamla – en naturlig kunskap baserad på erfarenhet. Hon låter romanen få visa hur det går att kombinera dessa två, då ett av hennes livsmål var att förena religionspsykologi och vetenskap.

Möjligheten att använda kvinnan som intuitiv och någon som förespråkar någon annan, i spiritistisk anda, är ett sätt att utnyttja den här sublima formen att skriva på för att nå ut med sina åsikter.⁹⁴ Nu var i och för sig Lagerbielke tydlig i alla sina åsikter även i debattskrifterna där hon skrev utifrån sig själv, men det går ändå att tyda i romanerna hur hon använder dem för att föra ut åsikter i ämnen som var förbehållna männen t.ex. kyrkans roll och hur bibeln kan tolkas.

⁹¹ Lagerbielke, *En sällsam upplevelse*, s. 81.

⁹² Felski, *The Gender of modernity*.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Ibid.

Det stora temat, framförallt i kärleksromanen *Daniel*, är enhetstanken. Hon återkommer vid flera tillfällen i romanen med tydliga kopplingar att alla människor är en enhet och att det är genom att känna samband med andra människor som den osjälviska kärleken väcks. Det är också den osjälviska kärleken som driver dessa karaktärer, i båda romanerna, att offra sig för någon annan. Med en fördjupad kunskap om att det i tiden, inom teosofi och spiritism, var vanligt att se kvinnan som en mer andligt utvecklad varelse som skulle hjälpa och leda mannen blir handlingen inget offerande utan det är kvinnan som är den som har ansvaret.⁹⁵ I *Daniel* är det tydligt att samtliga kvinnor offerar sig för samme man, men alla gör det för kärlekens skull. Lagerbielke gör det tydligt och spännande här genom att använda bilden av Jesus som offrade sig för människornas synder, men hon vänder på rollerna i romanen och låter kvinnorna offra sig för det goda.

Det är med ett sådant mod och en självklarhet som kvinnorna t.o.m. tar livet av sig för mannens, och i slutändan kärlekens skull. Här spelar antagligen synen på en högre dimension in, att det fanns en önskan, dröm och tro på att efter döden så var livet enklare för kvinnan än här på jorden. Det här sättet att använda drömvärldar gjorde det möjligt för kvinnliga författare i tiden att visa vilken värld de önskade.⁹⁶ Lagerbielke använder romanen för att visa kontrasterna för kvinnans roll här på jorden, tex prostitution och den rena romantiska kärleken som fanns på andra sidan.

Slutligen vill jag poängtera att de, vid första anblicken, väna och offerande kvinnorna i Lagerbielkes romaner ändrar form vid en analys. Här växer handlingskraftiga, kämpande och modiga kvinnor fram och männen beskrivs som goda och kärleksfulla men de är gråtmilda och det är kvinnors vägledning som för männen framåt.

Efter att ha läst så mycket av Lagerbielke känner jag mig dubbel inför hennes ensamhet. Hon vill ha den och behöver den för sin andliga utveckling men det är också något sorgligt över att det ur texterna växer fram en kvinna som är väldigt ensam, både socialt och tankemässigt. Detta stämmer heller inte överens med hennes eget övertygelse om vikten att ha samband med andra människor. Antagligen är hon ensam då hon är före sin tid med sina tankar och dessutom är hon så pass frispråkig och handlingskraftig att hon skrämmer alla som är i hennes

⁹⁵ Felski, *The gender of Modernity*.

⁹⁶ Ibid.

närhet. Det framgår att hon är en populär person bland läsarna men att pressen och de sociala sammanhangen är stängda för henne. Kanske har hon varit för tydlig i sitt uttryck. Hon visar kontinuerligt och tydligt i sina texter var hennes influenser finns. I de mer debattliknande skrifterna nämns filosofer, vetenskapsmän och författare kontinuerligt samt att hon är tydlig i influenser av mysticism och religion. Möjligtvis har detta varit ett hinder för henne i möjligheten att bli erkänd som författare. Ulla Britt Lagerroth nämner i sin avhandling om Selma Lagerlöf att det är till hennes fördel att hon inte tydligt hänvisat till teosofi för om man gör det upplever den icke-troende läsaren denna hinsidesvärld som irriterande osannolik. Lagerroth menar att Lagerlöf har undvikit dessa faror genom att hålla de ockulta läroren i bakgrunden så att det framstår som hennes originalskapelse och att det endast i andra hand ses som influerat av teosofi och spiritism.⁹⁷

Uppsatsen har gett mig en längtan att läsa de böcker jag hittills inte hunnit läsa av henne. Det finns visst en dagbok som hon skrev i dagligen från det att hon gifte sig, vilken står högt på min önskelista. Hon är en komplex kvinna med en otrolig drivkraft och med en stor önskan att göra allt hon kan för att föra ut ett kärleksbudskap i världen.

Avslutningsvis vill jag tacka Lucie Lagerbielke att hon kom in i mitt liv för drygt ett år sedan och jag kan inte låta bli att avsluta den här uppsatsen med hennes ord. Det är ett stycke som är riktat till mänskligheten med en önskan om fred.

[V]i, som hört ropet 's k a n d a l', så snart ett sanningens ord har rungat, vi ha i detta nu blott ett hopp, ett rop: 'Kom, du nya tid! Kom med frid och god vilja! Hell dig, när helst du kommer! Även om våra lekamliga ögon ej få skåda soluppgången, så ha vi likvisst förebådat gryningen och i anden varit Sanningen nära.'⁹⁸

⁹⁷ Lagerroth, *Körkarlen och Bannlyst*, s. 191.

⁹⁸ Lagerbielke, *Skandal*, s.15.

9. Källförteckning

- Busch, O, *Hvad vill spiritismen?*, Stockholm, 1889
- Englund, Boel och Kåveland, Lena, *Rätten till ordet. En kollektivbiografi över skrivande Stockholmskvinnor 1880-1920*, Carlssons Bokförlag, Stockholm, 2008
- Felski, Rita, *The Gender of Modernity*, Harvard University, Cambridge, Massachusetts, London, 1995
- Filoramo, Giovanni, *A history of Gnosticism*, Basil Blackwell, 1990
- Fjelkestam, Kristina, *Ungkarlsflickor, kamrathustrur och manhaftiga lesbianer*, Brutus Östlings Bokförlag Symposion, Stockholm/Stehag, 2002
- Karlsson, Maria, *Känslans röst. Det melodramatiska i Selma Lagerlöfs romankonst*, Symposion, 2002
- Lagerbielke, Lucie (Vitus), *Daniel – ett lifsöde*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 1913
- Lagerbielke, Lucie (Vitus), *En sällsam upplevelse*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 1913
- Lagerbielke, Lucie, *Livets hemlighet*, Stockholm, 1916
- Lagerbielke, Lucie, *Livet och döden*, Stockholm, 1903
- Lagerbielke, Lucie (Vitus), *Själens lif: En bok tillägnad de ensamma*, Stockholm, 1911
- Lagerbielke, Lucie, *Skandal*, Svenska Andelsförlaget, Stockholm, 1918
- Lagerbielke, Lucie (Pax), *Strid och Frid*, Stockholm, 1904
- Lagerbielke, Lucie, (Vitus), *Vem vågar*, Stockholm, 1917
- Lagerroth, Ulla-Britta, *Körkarlen och Bannlyst. Motiv- och idéstudier i Selma Lagerlöfs 10-talsdiktning*, Bonniers, Stockholm, 1963
- Lindström, Ingegerd, *Anna-Maria Roos – inte bara Sörgården: Ett reportage bland böcker och brev*, Stockholm, 1989

Nilsson, Ulrika, *Från seans till revolution. Lucie Lagerbielke och danandet av framtidens folk (1903-1925)*, Uppsala universitet, Uppsala, 1994

Sanner, Inga, *Att älska sin nästa såsom sig själv – om moraliska utopier under 1800-talet*, Carlsson Bokförlag, Stockholm, 1995

Sanner, Inga, *Den segrande eros. Kärleksföreställningar från Emanuel Swedenborg till Poul Bjerre*, Nya Doxa, Nora, 2003

Wistrand, Birgitta, *Elin Wägner i 1920-talet – rörelseintellektuell och internationalist*, Uppsala universitet, Uppsala, 2006

Tidskrift

Köbenhavn, ”Lucie Lagerbielke”, H-g.J., 15/3 1917